

Dit is een versie van een artikel dat verscheen in De Eerste Dag, 2016 nr. 3.
Het citeren of doorgeven van deze tekst is toegestaan, mits met bronvermelding.
De auteur van deze tekst is dr. Piet van Veldhuizen – www.woordenmetzielenzin.nl

2e na Trinitatis, 5 juni

1 Koningen 17,17-24 en Lucas 7,11-17

In beide lezingen uit Koningen en Lucas wordt een gestorven kind tot leven gewekt. Als we ervan uitgaan dat de oudtestamentische lezing vanwege deze overeenkomst bij de evangelietekst is gekozen, is het een overweging waard om niet het Elia-verhaal uit 1 Koningen 17, maar het parallelle Elisa-verhaal uit 2 Koningen 4 te gebruiken. Want terwijl het Elia-verhaal zich in het verre noorden afspeelt, in de Fenisische kustplaats Sarefat, speelt het Elisa-verhaal zich af in Sunem – en dat is op een steenworp afstand van Naïn, waar het verhaal van Lucas gesitueerd is. Dat Jezus volgens dit verhaal, dat alleen door Lucas wordt verteld, juist daar een jongen uit de dood opwekt, moet wel worden begrepen als een *re-enactment*, een performance waarmee 2 Koningen 4 opnieuw werkelijkheid wordt. Vandaar ook de reactie van het publiek: 'Een groot profeet is in ons midden opgestaan'. Dat woord 'opgestaan' eechoot het bevel van Jezus: 'Jongen, sta op!' – het is alsof om te beginnen Elisa is opgestaan en teruggekeerd naar de plek waar hij ooit een gestorven jongen levend aan zijn moeder teruggaf.

Dat het rooster toch voor 1 Koningen 17 kiest, kan verband houden met het feit dat daar sprake is van een weduwe, net als in Lucas 7. In 2 Koningen 4 is de moeder geen weduwe, maar een getrouwde vrouw die kinderloos was totdat Elisa voor haar bad. In beide Elia/Elisaverhalen is de moeder boos op de profeet als haar kind sterft: Elia had de weduwe en haar zoon eerder voor de hongerdood gespaard, Elisa had voor de kinderloze vrouw bij de Eeuwige gepleit om een zoon – en in beide gevallen werd nu een hoopvol nieuw begin vernietigd door de dood. Hoop maakt kwetsbaar, en de moeders voelen zich nu wreed bedrogen: ze waren liever zonder hoop gebleven. In Lucas 7 ontbreekt zo'n achtergrondverhaal. Alleen de plaatsaanduiding nodigt de ingewijde lezer uit om de weduwe in het rijtje van de moeders uit de Koningenboeken te scharen. Haar zoon is al haar hoop: een geliefd medemens, maar ook haar oudedagsvoorziening.

Zowel in 1 Koningen 7 als in Lucas 7 wordt het kind met zoveel woorden aan de moeder teruggegeven (in 2 Koningen 4 gaat de moeder het zelf halen, in mijn verbeelding nog steeds stomend van verontwaardiging). Het kind wordt niet tot leven gewekt omwille van zichzelf: dat is voor ons, als kinderen van onze eigen tijd, misschien wel moeilijk te begrijpen. Er wordt niet gezegd: het arme kind, zo jong nog, het had nog een heel leven voor zich. Het gaat er niet om dat het kind het leven terugkrijgt, het gaat erom dat de moeder haar zoon terugkrijgt. Dus ook naast de baar of het bed van de dode gaat het Elia, Elisa en Jezus om de levende, om de diep wanhopige, door het wrede lot bedrogen mens. In Lucas 7,13 lezen we dat met zoveel woorden: de moeder ziende werd Jezus met ontferming bewogen. Of het voor het kind in kwestie fijn is om weer te leven – daarover kun je een hedendaagse discussie voeren, maar dat is geen vraag binnen het verhaal zelf. Het zijn verhalen over moeders, over hun hoop en wanhoop.

Wat ik erg indrukwekkend vind in de Elia/Elisaverhalen, is de hevig persoonlijke inzet van de profeet om het kind weer tot leven te doen komen. Elia gaat tot driemaal toe op het kind liggen – hij deelt zijn eigen leven mee aan het kind, heel letterlijk. Het gaat niet zonder de inzet van heel zijn wezen, er zijn geen trucjes voor. Elisa laat eerst zijn staf op het kind leggen terwijl hijzelf nog onderweg is, en strekt zich daarna nog tweemaal over het kind uit: dus eigenlijk ook driemaal, waarvan de eerste bij verstek. In 2 Koningen 4,34 lezen we dat Elisa op de jongen gaat liggen, mond op mond, ogen op ogen, handpalmen op handpalmen, dus twee kruisvormen op elkaar – de mond voor de adem, de

ogen voor het licht, de handen voor de kracht. Vandaag zou zo'n nabijheid niet meer worden getolereerd, maar het tekent wel dat de profeet zichzelf helemaal overheeft voor het leven van dat kind, voor de hoop van de moeder.

In vergelijking daarmee gaat de opwekking van de jongen in Naïn wel erg gemakkelijk. Als je het verhaal loshaalt uit het grote evangelieverhaal, lijkt het alsof het Jezus hoegenaamd niets kost. Hij raakt de baar aan en zegt dat de jongen moet opstaan. Wel grappig: Jezus doet het met woorden, en de jongen gaat rechtop zitten en begint te praten. Woord-op-woord beademing, zagezegd. In het kleine verhaal gaat dat gemakkelijk, zonder slag of stoot. Maar het grote verhaal is dat Jezus zichzelf volledig geeft, al zijn levenskracht en mededogen. Hij zal de kruishouding van Elisa aannemen in het uur van zijn eigen dood, zich gevend voor allen.

Nog een kleine opmerking: Jezus zegt tegen de moeder: rouwklaag niet (*mè klaie*). Dat zou kunnen klinken als 'Niet huilen!', zoals wij weleens tegen elkaar zeggen. Ik denk echter dat Jezus de vrouw niet vraagt om haar emoties te bedwingen, maar om het rouwbeklag af te breken. Gewoon omdat het niet meer van toepassing is.